

Наприклад, у Сполучених Штатах Америки діє Правило Рендуліча, сформоване на підставі судової практики країни. Справа стосується відповідальності командирів за допущені помилки під час війни. Трибуналом було зроблено висновок, що рішення Рендуліча може бути помилковим, але не злочинним. Взагалі справа Рендуліча є основою загального стандарту щодо відповідальності командирів за рішення, ухвалені під час ведення бойових дій. Відповідно до вказаного стандарту дії командирів потрібно оцінювати винятково на підставі інформації, наявної на момент ухвалення того чи іншого рішення [2].

Зазначене вище свідчить про особливість кримінальної відповідальності поліцейських ППОП ОШБ НП України «Лють», яка полягає у: розширеному переліку статей Кримінального кодексу України, за якими вказані особи можуть нести відповідальність; підвищеній відповідальності за невиконання наказів, порушення правил поведження зі зброєю та іншими небезпечними предметами; можливості притягнення до відповідальності за мародерство, насильство над населенням, погане поведження з військовополоненими; наявності бойового імунітету.

1. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законів України щодо врегулювання окремих питань діяльності Національної поліції України під час дії воєнного стану : Закон України від 21.03.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3000-20#Text>.

2. Мусієнко О. Захистити військовослужбовців. Принцип бойового імунітету. *Факти*. URL : <https://fakty.com.ua/ua/opinion/zahystyty-vijskovosluzhbovcziv-pryncyp-bojovogo-imunitetu/>.

УДК 343.971

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/582-584

Вікторія САВЕНКО

старший викладач кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМАТИКА ВПЛИВУ МОВНОГО АСПЕКТУ НА ЗЛОЧИННІСТЬ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ УКРАЇНИ

Війна росії проти України загострила багато проблем, і мовне питання не стало винятком. З одного боку, спостерігається зростання негативного ставлення до російської мови, що може призвести до мовної дискримінації. З іншого боку, війна змусила багатьох людей переселитися з окупованих територій, де українська мова не була поширена, що може призвести до мовного бар'єру.

Мовний бар'єр ускладнює спілкування між людьми з різним мовним бекграундом, що призводить до нерозуміння, недовіри та конфліктів. Ці фактори, в свою чергу, можуть створити сприятливі умови для скоєння кримінальних правопорушень.

Незнання української мови може стати фактором дискримінації, адже люди, які не володіють нею, можуть відчувати себе ущемленими в своїх правах та можливостях. Це призводить до відчуження та радикалізації, що, в свою чергу, може стати фактором ризику скоєння злочинів.

Мова, як ключовий елемент комунікації, впливає на формування індивідуальних та колективних уявлень, цінностей та норм, що визначають поведінку суспільства. Україна, як багатомовна країна, стикається з рядом викликів у сфері мовного впливу на злочинність. Одними з найважливіших аспектів є використання мови у сфері вчинення правопорушень та її вплив на психологію особистості й соціокультурне середовище [1, с. 7].

Мова, як засіб спілкування, не завжди однозначно відтворює інтенції та почуття того, хто говорить. Навіть найуживаніші слова часто несуть в собі різні відтінки значень, які можуть бути сприйняті по-різному, залежно від контексту, культурного фону та особистого досвіду. Це створює підвалини для непорозумінь та конфліктів, які, в свою чергу, можуть стати причиною злочинних дій. Наприклад, невважене вживання слів або їх спотворення може призвести до виникнення конфлікту між особами, а в деяких випадках і до насильства.

Також варто враховувати, що кожна мова має свою специфіку та особливості, які можуть бути незрозумілими для інших культур. Наприклад, використання жаргонних виразів

чи культурно визначених слів може бути сприйняте як агресивне або образливе, а отже, призвести до конфліктів та негативних наслідків.

Важливо розуміти, що мова – це не лише інструмент комунікації, а й суспільний феномен, що формує уявлення та ставлення людей одне до одного. Дбайливе вживання мови та уважне ставлення до спілкування можуть допомогти уникнути багатьох конфліктів та злочинних ситуацій.

Мова виступає не лише як інструмент комунікації, а й як потужний засіб впливу на масову свідомість. Реклама, політичні маніпуляції та інші форми використання мови можуть впливати на уявлення та поведінку людей, включаючи стимулювання негативних дій, таких як правопорушення. Наприклад, реклама, яка пропагує насильство або агресивне споживання, може спонукати людей до вчинення подібних дій, впливаючи на їхні цінності та переконання через мовні засоби.

Також важливо враховувати, що політичні маніпуляції через мову можуть мати серйозний вплив на суспільство. Використання маніпулятивних технік у політичних мовленнях може сприяти формуванню негативного ставлення до певних груп населення або ідеологій, що, в свою чергу, призводить до соціальної напруженості та конфліктів [2, с. 115].

Саме тому важливо усвідомлювати, що мова має потужний вплив на суспільство та поведінку людей, і використання її як інструменту маніпуляції може мати серйозні наслідки. Для запобігання негативним наслідкам необхідно сприяти розвитку медійної грамотності та критичного мислення, що допоможе людям більш об'єктивно оцінювати інформацію, яку вони отримують через мовні канали.

Також важливим є питання мовної культури та її впливу на виховання особистості. Недостатній рівень мовної культури може сприяти формуванню агресивної або асоціальної поведінки.

Використання мови у сфері правопорушень є складним і варіативним явищем, яке може значно ускладнювати роботу правоохоронних органів. Злочинці можуть використовувати специфічну лексику, кодові слова або жаргонні вирази для уникнення розкриття злочинних справ або спілкування зі співниками. Це робить виявлення та розслідування злочинів більш складними, оскільки не завжди очевидно, що саме має на увазі злочинець у своїх висловлюваннях [3, с. 176].

Крім того, використання мови у злочинній діяльності може бути спрямоване на маніпулювання іншими особами або на формування специфічного іміджу, який дозволяє злочинцям досягти своїх цілей. Наприклад, останні можуть використовувати високоемоційну мову для підштовхування до певних дій або для створення враження небезпеки чи надзвичайної ситуації.

Також важливо враховувати, що мова може використовуватися для створення та підтримки злочинних угруповань або культурних спільнот, що пропагують антиправові ідеї або ставлення, що сприятиме поширенню злочинності та негативно впливатиме на правопорядок.

Тому використання мови у сфері вчинення правопорушень є важливим аспектом, який потребує уваги та аналізу з боку правоохоронних органів та спеціалістів з мовознавства та криміналістики. Це допоможе розкрити складні механізми використання мови у злочинній діяльності та розробити ефективні стратегії боротьби з цим явищем [4, с. 105].

Крім того, мова може бути використана для маніпулювання суспільною свідомістю. Наприклад, за допомогою мовних засобів можна створювати стереотипи та уявлення, які сприяють виникненню ворожнечі, нетерпимості та інших негативних явищ. Це може призводити до загострення криміногенної ситуації та конфліктів у суспільстві.

Додатково, мовний аспект може впливати на психологію особистості та її ставлення до закону. Наприклад, поганий рівень мовних навичок може стати перешкодою у взаємодії з правоохоронними органами, що може призвести до відчуття відчуженості та незахищеності, а це, в свою чергу, – стимулювати вчинення правопорушень.

Отже, вплив мовного аспекту на злочинність в умовах сучасної України є складним та багатограним. Для ефективного вирішення цієї проблеми необхідно не лише звертати увагу на мовну політику та освіту, а й враховувати психологічні та соціокультурні аспекти використання мови в суспільстві.

1. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Злочинність як об'єкт феноменологічного аналізу. *Право і безпека*. 2015. № 3. С. 6–10.

2. Бутенко В. Б. Класифікація суб'єктів протидії злочинності: науково-методологічний аналіз. *Наше право*. 2022. № 1. С. 111–117.

3. Орлов Ю. В. Злочинність і протидія їй в умовах війни: кримінально-правовий та кримінологічний виміри : монографія. Харків : Право, 2023. 252 с.
4. Маслова Н. Г. Про основні засади протидії злочинності. *Право.ua*. 2020. № 1. С. 102–106.

УДК 343.9.02

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/584-585

Маргарита СИРОМЯТНІКОВА

науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
з проблем наукового
забезпечення правоохоронної
діяльності та якості підготовки кадрів
Харківського національного
університету внутрішніх справ

ЩОДО РИЗИКІВ, ТЕНДЕНЦІЙ ТА ЗАГРОЗ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Згідно з останнім дослідженням Центру дослідження незаконних ринків і конфлікту в Україні Глобальної ініціативи проти транснаціональної організованої злочинності (GI-TOC) повномасштабне вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року порушило діяльність мереж організованої злочинності в країні, але згодом створило нові можливості для незаконної діяльності.

Автори звіту «Нові рубежі фронту: організована злочинна економіка в Україні у 2022 році» звертають увагу на вплив війни на організовану злочинність в Україні. До 2022 року російська та українська організована злочинність утворювали найпотужнішу кримінальну екосистему в Європі: згідно з Глобальним індексом організованої злочинності GI-TOC, Росія та Україна посідали перше та третє місце за рівнем злочинності в Європі відповідно. Спалах насильства на Донбасі у 2014 році ще більше стимулював деякі незаконні ринки, особливо торгівлю зброєю. Після початку повномасштабного вторгнення в Україну у 2022 році співпраця між російською та українською організованою злочинністю стала неможливою через політичну ситуацію та логістичні проблеми з контрабандою через лінію фронту, де точиться запекла боротьба. Багато українських кримінальних авторитетів вирішили залишити країну, а воєнний стан і комендантська година в усій країні певний час стримували деякі форми злочинної діяльності. Проте дослідження GI-TOC показує, що після цього несприятливого початкового періоду багато форм організованої злочинності відновилися, а війна створює для них нові можливості. Величезні потоки гуманітарної та військової допомоги разом із послабленням прикордонного контролю стимулювали контрабанду та незаконне привласнення чужого майна на заході України, а тисячі солдатів на передовій перетворилися на прибутковий новий ринок для наркоторговців. Крім цього, призовники, які намагалися уникнути військового призову, сприяли появі нової форми контрабанди людей. Торгівля біженцями та зброєю також становить серйозну небезпеку. В аналізі мінливої динаміки політичної економіки української організованої злочинності та того, як кримінальний ландшафт адаптувався до нової ситуації, автори дослідження підкреслюють важливість планування постконфліктного періоду [1].

Для цілей Глобального індексу організованої злочинності «організована злочинність» визначається як незаконна діяльність, що здійснюється групами або мережами, які діють узгоджено, шляхом участі в насильстві, корупції або подібних діях з метою отримати, прямо чи опосередковано, фінансову чи матеріальну вигоду. Така діяльність може здійснюватися як всередині країни, так і на транснаціональному рівні.

Щодо України слід відзначити наступне: рівень злочинності станом на 2023 рік – 32 місце серед 193 держав. Рівень стійкості – 110 місце з-поміж 193 держав. [2]. На сьогоднішній показник України набагато кращий, ніж Росії. Для порівняння: індекс рівня організованої злочинності України становить 6,48, тоді як Росії – 6,87 (19 місце за рівнем злочинності, тоді як Україна – на 32). Для порівняння, індекс злочинності в деяких інших державах: Саудівська Аравія – 6,23; Італія – 6,22; США – 5,67 [3].